

SZAKOLCZAY LAJOS

Fényfestés, ecsettel és ecset nélkül

Ifj. Durkó Zsolt kiállítása

a Magyar Írószövetség Klubjában

SZAKOLCZAY LAJOS (1941) Budapest

Hihetetlenül hangzik: ifj. Durkó Zsoltnak tizenkét éve nem volt kiállítása Budapesten. Szemérmesége, miközben százakat segített (organikus tárlatok, különféle szervezések), akadályozta meg abban, hogy a nézők elé bocsássa műveit? Egyik kiállítóhelynek sem volt igénye arra, hogy eme különleges – a festészet és a fotó együttthatását, egyediségét reprezentáló – táblaképeket mint a szépség szokatlan formáit népszerűsítse? Netán a figyelmetlenség, a közöny játszott szerepet ebben a méltatlan elhallgatásban?

Kérdés kérdés hátán, és nem tudhatni a képzőművészeti társadalomban nem is annyira szokatlan *miértek* okait – nem csupán az ő művészetét takarja a homály –, az érték ilyesfajta negligálását.

Ha figurális, miért nem marad meg az alakrajznál, ha absztrakt, miért lép ki minduntalan non-figuratív körökből? Minő párosítás az, hogy a történelmi emlékezet (hősök, királyok, nagy emberek) kéz a kézben jár – mert karakteresen, halljuk a *dübörgést* – az elvontabb dolgokkal? Mátyás király (a Duna jege) és Paul Klee (a vonalakra épült szellem színorgiája) illik-e abba a vonulatba, amely Jézus életéből is merítve – lásd az *Évszázadok jelenén* a motívumok, többek közt a torinói lepel őrizte arc és egy Epres kerti lányportré összetartozását – a hit igazságát az egyetemes művészet (magyar – *József Attila*, Bartók; külföldi – *Mozart*, Verdi, Richter) értékeivel ötvözi?

S akkor a technika, a kép furcsasága! Van úgy, hogy egy korábbi festmény vagy rajz mint továbbfejleszhető alapmotívum adja meg az indító lökést, hogy *aktív*vá téve a fényképezőgép, a számítógép és a print működését, létrejöhessen a többretegű látvány. Idő és türelem kell ahhoz, hogy a nyolcszor, tízszer egymásra „borított” – az alkotó képteremtő fantáziájával megsokszorozódó – elemek valódi, összhatásukban lenyűgöző alkotássá egyesüljenek.

Az ecset helyét, rajzi vibrálását átveszi a fény (annak is megannyi, „színezett”, tompított stb. változata), s a képmezőt alakító különleges kazetták egymáshoz való illeszkedése, egyik a másikban való áttűnése eredményezi (ne lepődjünk meg!) a „faktúra” különlegességét. Akár papír, akár vászon az alap (préselt lemezre feszítve, vagy magában), észlelni – szinte a hagyományos színfelhordás plasztikájának illúzióját keltve – a felület csaknem érzéki kisugárzását.

Ám ifj. Durkó Zsolt képeinél nem a technikai megvalósítás az érdekes, csak csodálhatjuk a több évtizedes kísérletező kedv elevenségét, hanem esztétikai megformáltságuk, üzenetük.

Amit az egész sugall.

Az alkotó több ágazatot is (képzőművészet, irodalom, zene) magába ölelő műveltségélményét és gondolati tágasságát képpé transzformálja. Mi izgatta, izgatja máig is? Heinrich Lützeler nevezetes könyvének (*Absztrakt festészet*) egyik fejezetcímével szólva: „az új képfogalom”. És a benne rejlő, a pontos megfogalmazásból látni fogjuk, emberi többlet. „Mondrian kész volt arra, hogy lemondjon a művészetéről. A művészet nem cél volt számára, hanem csak a célhoz vezető út, a felszabadulás és a tisztázás eszköze. Az arányt és az egyensúlyt nemcsak érzékelhető, optikai valóságnak, hanem etikai tényezőnek is tartotta, és úgy hitte, hogy képeinek érzékelhető megjelenítésében az *erkölcsi magatartás képletét* is nyújtja. Az esztétikai rendnek emberi rendet kellene sugallnia...”

Ifj. Durkó természetesen nem Mondrian és nem Paul Klee, az általuk művelt absztrakció fényfestőknél elemeket sorjázó dús mezővé változik – egyértelműen kitűnik ez a Klee grafikai portréját festői elemekkel (elszabadult vonalakkal, foltokkal) egy szerkezetbe emelő *A kép születése* című táblán is –, ám fénnel stilizált, szinte szakrálissá tett látomásaiban gondolati vázként, tartószerkezetként, akár csak klasszikusainknál, ott az ethosz örökérvényűsége.

Hogy közvetítő, de sosem didaktikus tartalmakkal, arra a figurálist absztrakttal vegyítő, a nagyok életművének filozófiáját, tartását, világlátását az illető arcának kiemelésével hangsúlyozó művek a legjobb példák. Közülük is elsősorban az organikus hátteret különféle keretekkel (bezártság-szimbólum) eltakart,

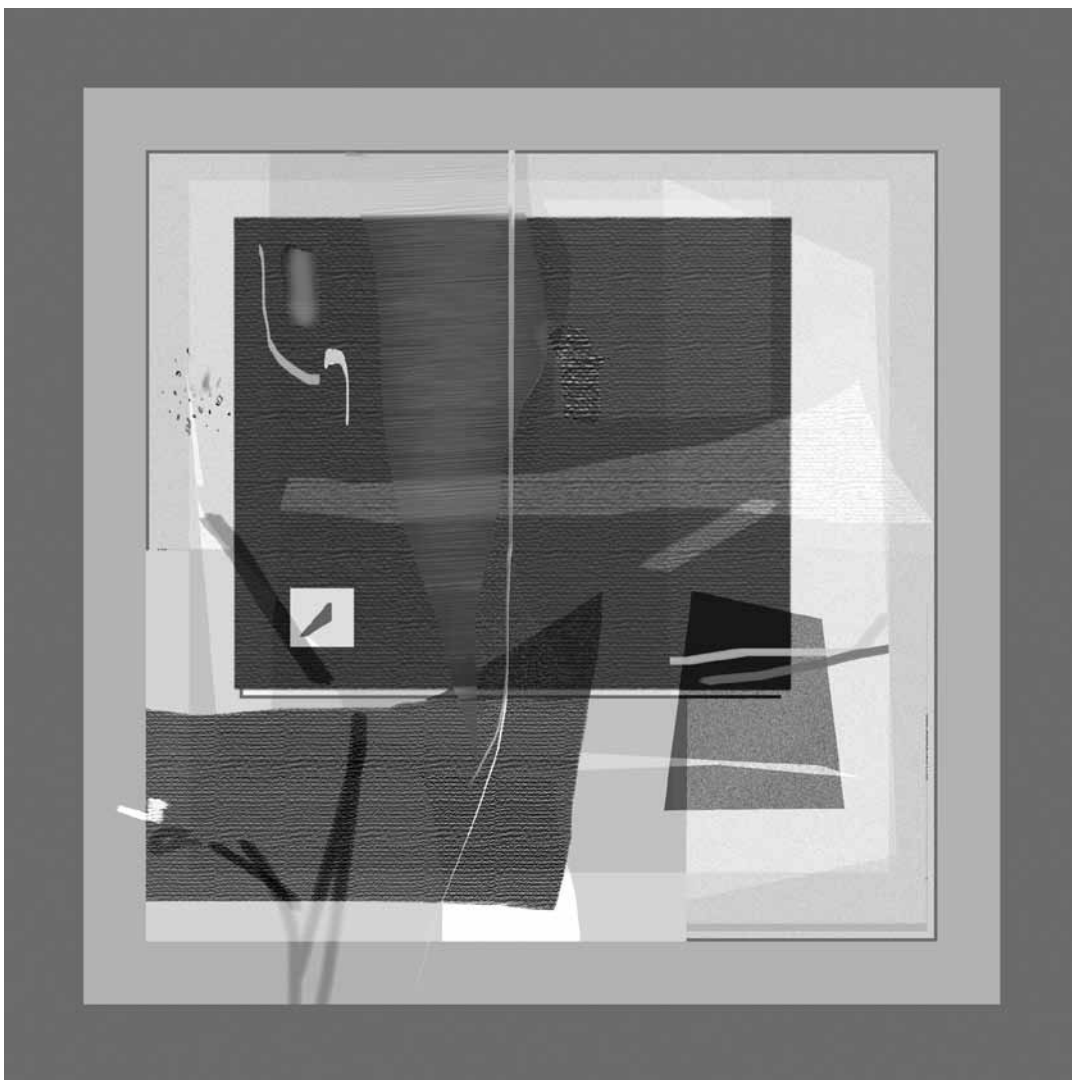
Ifj. DURKÓ ZSOLT (1965) Budapest

szomorúan a semmibe néző *József Attila*. De *Mozart* is, akárcsak Richter a *Szonáta* című festményen, ezzel a megjelenítésmóddal dicsőül meg. Az *Operajelenet* ugyancsak a bal oldalon lévő *kirajzolt arc* (Verdi) és a jobb oldali, violába rejtett sejtelmes nőportré (Callas) szimbiózisában él.

A főtiekkel ellentétben nem a megidézendő alkotó fizimiskája visz közelebb az absztrakt lét-tükör mint életművet fölillantó magyarázat megfejtéséhez, hanem az alkotás címével sugallt közlés. Így válik egészen különös szépséggé a polisz forgatagát látomásként valaminő organikus él-ménnyel vegyítve (a stilizált dobbantó alak egyúttal virágot formáz) a bartóki „csodálatos” *Mandarintánc*.

A tárlat címe (*Évszázadok jelene*) egyúttal az ifj. durkói időjátéknak is tükrö, hiszen – a képek világosan beszélnek – az ősi magyar hitvilág nevezetességei (*Jelküldő, Táltos*) és történelmünk nagyjai (Hunyadi János, Szilágyi Erzsébet – *Szülők*, Szent László – *Monda, Szent Márton emlék*) éppúgy földidéztenek, mint a többretegű körök mélységével forgó keréknek ábrázolt, többek közt a zodiákus jegyeivel díszített *Időtükör*.

A művész egyetlen gesztus értékű súllyal – fekete a színpompák között – érzékelteti Paul Kleehez való vonzódását (*Közel – távol*), másutt pedig az absztrakcióba ivódott fénytechnikával látatja velünk az *érzelmi dinamika* múltidéző gesztusba csomagolt élményét (*Egykor*). Ha festői módon érzékeltethető a zene – az emberi szimfónia mint léttenger – káprázatos imája, akkor a *Hangszínek* a magyarázat. Az ehhez hasonló nonfiguratív képek, mint az *Áramlásban*, az *Egy távoli szigeten* vagy mindenekelőtt az *Éjjeli tükör* a káprázattal előhívható égi s földi élményeket hivatottak szolgálni. Mindennek, a fényfestő ecsetet forgatva, ifj. Durkó Zsolt mestere. (2018. február 13 – március 22.)

ifj. DURKÓ ZSOLT, *Hasadt kárpit*, 2008